

Slaugos ir maitinimo technikos bei įranga

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

INDEED: "Innovative tools for diets oriented to education and health improvement in dysphagia condition" - Project N: 2020-1-ES01-KA204-083288

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Paskaitos tikslai

**Šios pamokos tikslas - suprasti, kokie
veiksmai valgymo metu yra svarbūs
žmonėms su disfagija, sužinoti apie
slaugos ir maitinimo būdus bei įrangą.**

Šaltinis: sukurta su Canva Pro

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Mokymosi rezultatai

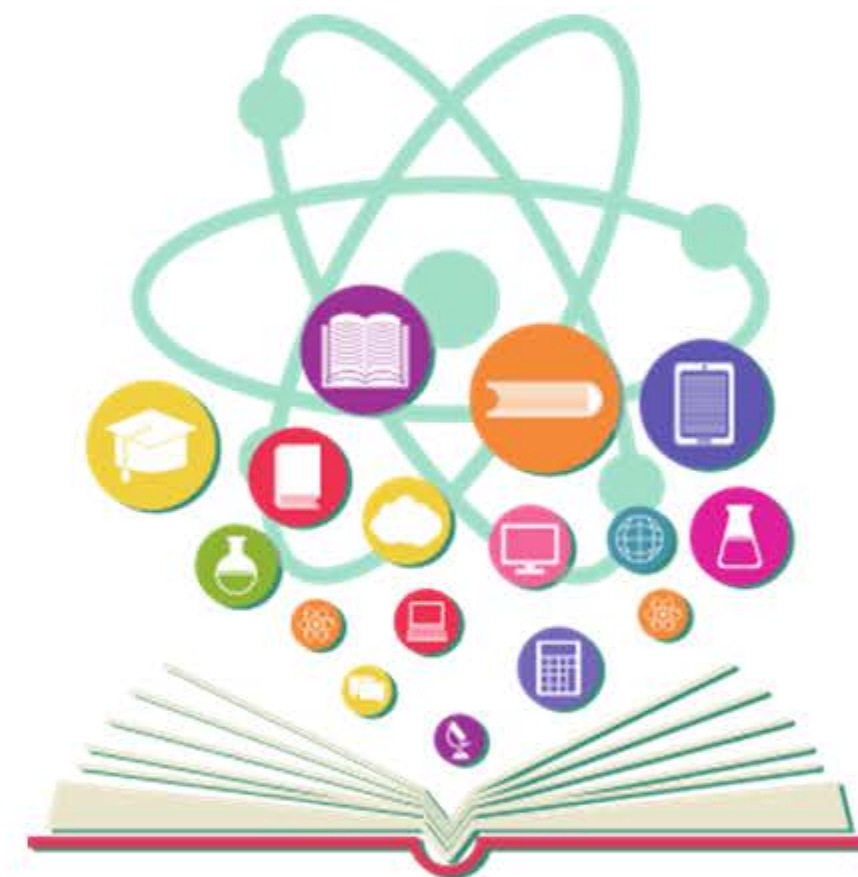
Aptarti pagrindines saugios maitinimosi aplinkos charakteristikas

Suprasti veiksmų svarbą valgymo metu asmenims, sergantiems disfagija.

Taikyti tinkamus slaugytojo veiksmus prieš maitinimą, jo metu ir po jo, aptarti alternatyvius maitinimo būdus.

Sužinoti, kaip vaistus vartoti tiems pacientams, kurie negali jų nuryti.

Pabrėžti geros burnos higienos svarbą bendrai disfagija sergančių pacientų sveikatai ir infekcijų kontrolei.

Šaltinis: sukurta su Canva Pro

LEDLAUŽIS

Man patinka pica:

- Su ananasais
- Be ananasų

Šaltinis: <https://pixabay.com>

Maitinimosi aplinka (vietos ir proceso ypatybės)

Vietos ir proceso charakteristikos

Svarbu sukurti saugią valgymo aplinką. Neįdomi aplinka gali atimti norą valgyti ir lemti netinkamą mitybą bei hidrataciją, o blaškanti aplinka gali sumažinti dėmesį į saugaus rijimo strategijų laikymąsi ir kelti grėsmę saugumui.

Toliau pateikiami patarimai gali padėti jums užtikrinti, kad valgymo aplinka būtų optimali ir jūsų slaugomas asmuo galėtų mėgautis saugiu ir maistingu maistu:

■ Sumažinkite galimą dėmesio blaškymą:

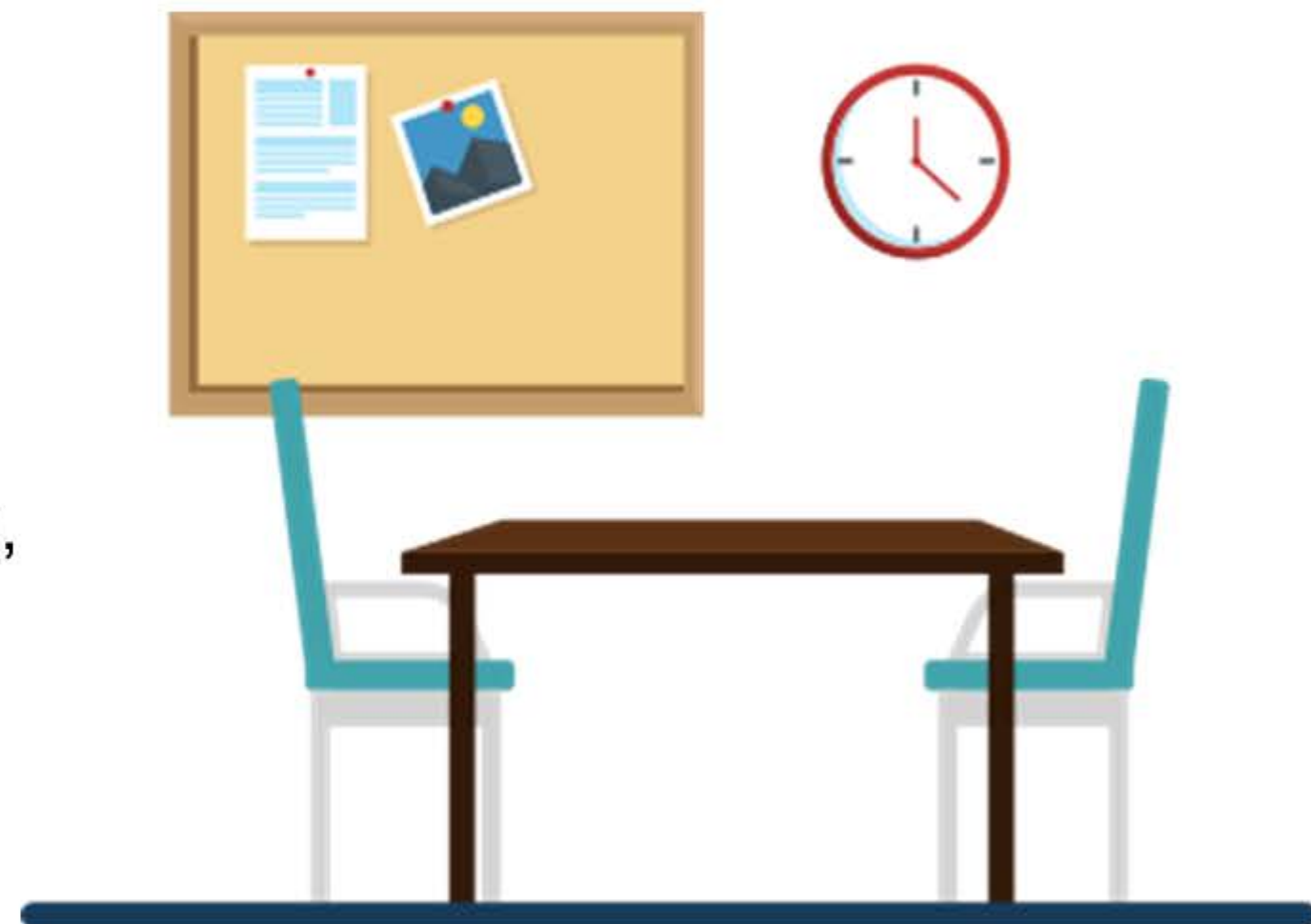
- Šviesi, maloni, rami vieta be triukšmo ir trukdžių.
- Sumažinkite žmonių, vaikščiojančių aplink valgymo vietą, skaičių.
- Išjunkite arba sumažinkite televizoriaus, radijo, mobiliojo telefono ar planšetinio kompiuterio garsą.
- Venkite didelio garso, pavyzdžiui, mikrobangų krosnelės ar orkaitės laikmačio įjungimo.
- Stabdykite arba kontroliuokite kompulsyvų elgesį valgymo metu.

Maitinimosi aplinka

Vietos ir proceso charakteristikos

■ Sukurkite patrauklią atmosferą:

- Dekoruo­kite valgomojo zoną staltiesėmis.
- Padėkliukai.
- Augalai.
- Paveikslais ir užuolaidomis galima sukurti šiltą atmosferą, kuri padės mėgautis valgymu.
- Patalpos ir pritaikyti baldai (kėdės, stalas, spintelės, ramos, kiti).
- Pritaikyti virtuvės reikmenys (stalo įrankiai, stiklinės, lėkštės, staltiesės ir t. t.), kurie padėti ant stalo taip, kad būtų prieinami ir patogūs valgančiam asmeniui.

Šaltinis: sukurta su Canva Pro

Maitinimosi aplinka

Vietos ir proceso charakteristikos

■ Maitinimosi laikas ir maisto pateikimas:

- Maisto kvapas ir patraukli išvaizda gali padėti padidinti apetitą, nes ragaujame ne tik liežuvio, bet ir akimis bei nosimi.
- Neužpildyti stalo įrankių maistu, išskyrus medicininius atvejus.
- Maitinant per burną nenaudoti maitinimo švirkštų ar šiaudelių.
- Nustatykite fiksuotą visų dienos valgymų tvarkaraštį.
- Maksimali šėrimų trukmė 40-45 minutės.
- Po maitinimo 30-40 min. išlaikyti patogią, aukštesnę nei 45° padėtį, kad būtų išvengta skrandžio reflukso.

(Šaltinis: <https://www.freepik.com>)

Kūno padėtis

■ Asmens, neturinčio problemų sėdėti, padėtis

- Nugara liečiasi su kėdės atlošu 90° padėtyje.
- Galva ir kaklas turi būti lygiagrečiai su atlošu.
- Šiek tiek palenktas smakras link krūtinės.
- Kojos pilnai padėtos ant žemės arba ant pėdų atramos.
- Dilbiai ant stalo, abiejose pusėse šalia stalo įrankių.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Kūno padėtis

■ Valgančio žmogaus su judėjimo problemomis padėtis.

- Visada užimkite pusiau vertikalią padėtį - aukščiau 45° ir kuo arčiau 90° .
- Galva šiek tiek pakreipta į priekį, kad kaklas nebūtų pernelyg ištemptas.
- Šiek tiek palenktas smakras link krūtinės.
- Liemuo ir pėdos kuo labiau sulygiuotos su galva ir kaklu.
- Kojų padėtis priklauso nuo asmens situacijos, kaitaliojant sulenktus kelius su tiesiais keliais ir išskėstomis pėdomis.
- Rankos gali būti atremtos į pilvą arba į kėdės porankius.
- Prireikus naudoti pagalvėlės ar kitas priemones, kad būtų palaikoma tinkama laikysena.
- Laikyseną koreguoti, kai tik reikės, viso valgymo metu.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Teisingi slaugytojo veiksmai prieš maitinimą, jo metu ir po jo

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Prieš pradedant maitinti svarbu žinoti asmens poreikius ir paruošti tinkamas sąlygas valgymui (pritaikyta įranga, tūris, tirštikliai, tekstūros tipas, maisto temperatūra...).
- Palaikykite asmens higieną, plaudami rankas su muilu ir vandeniu prieš valgį ir po jo.
- Maitinkite žmogų, kai jis yra budrus ir dėmesingas; patikrinkite jį prieš pradedant valgyti ir iki pat valgio pabaigos. Jei jis jaučiasi mieguistas ar nedėmesingas, bus taikomi metodai, skatinantys jo dėmesį (prisilietimai prie skruostų arba klausimai, skirti dėmesiui įvertinti). Jei nepavyksta pasiekti tinkamos dėmesio būsenos, atidėkite maistą kitam kartui.
- Valgant labai svarbu, kad žmogus būtų tinkamoje padėtyje. Prieš maitinimą padėkite jam atsisėsti vertikalioje padėtyje. Jei reikia, už nugaros padėkite pagalvių ar kitokių atramų, kad būtų patogiau.

- Prieš pradėdant valgyti papasakokite, koks maistas yra lėkštėje
- Būkite ramus ir pasitikintis valgymo metu
- Skatinkite kiekvieno paciento savarankiškumą, kai tik įmanoma.
- Prireikus suteikite pagalbą valgymo metu
- Savarankiški žmonės: priežiūra viso maitinimosi proceso metu ir pagalba to prireikus.
- Priklausomi asmenys: priežiūra ir pagalba viso valgymo metu.
- Norėdamas padėti maitinti, slaugytojas turi būti tame pačiame lygyje kaip ir pacientas, paprastai sėdėti netoliese iš vienos pusės arba priešais žmogų, kad būtų išvengta pernelyg didelio kaklo išsitempimo. Venkite padėčių stovint už nugaros arba atokiau.
- Slaugytojas turėtų duoti maistą dominuojančia ranka ir iš apačios į viršų, kad asmuo nepakeltų galvos.

Šaltinis: sukurta su Canva Pro

- Patikrinkite pateikiamo maisto ir gėrimų kiekį. Maistą kelti prie burnos reikia nedideliais kiekiais.
- Taip pat gali prireikti aiškių ir lengvai suprantamų nurodymų apie maitinimosi procesą. Tai reiškia, kad gali reikėti duoti labai konkrečius nurodymus, pavyzdžiui, „atverti burną“, „kramtyti“, „nuryti“.
- Jei į raginimą atverti burną nereaguoja, pradėti valgymo procesą gali padėti vaizdiniai nurodymai. Tai gali būti pačio (-os) slaugytojo (-os) burnos atvėrimas arba lengvas maitinamo žmogaus apatinės lūpos paspaudimas, skatinantis atverti burną.
- Jei žmogus ilgai laiko maistą burnoje, švelniai patrinkite šaukštu apatinę lūpą, kad paskatintumėte atverti burną.
- Kol asmuo susitelkęs valgo, jo dėmesys negali būti blaškomas. Neleiskite kalbėt, kai burnoje yra maisto.
- Prieš duodami kitą kąsnį įsitikinkite, kad visas maistas ir skysčiai yra nuryti.

- Prieš siūlydami atsigerti skysčio, patikrinkite burną ir įsitikinkite, kad joje nėra maisto likučių, ypač skruosto ertmėse ar ant liežuvio.
- Maitinant niekada neįdaužkite įrankiais į dantis.
- Jei kandimo refleksas pasireiškia įrankiui esant burnoje, palaukite kol jis sustos, ir netraukite įrankio, kad jį išimtumėte.
- Maitinkite mažais kąsneliais ir gurkšneliais. Maitinkite asmenį kantriai ir lėtai.
- Labai svarbu žinoti valgymo problemų ar rizikos situacijų, kurios gali atsirasti maitinimo metu, požymius ir kaip su tuo elgtis.
- Valgymo metu duokite servetėlę ar seilinuką ir nuvalykite asmens burną, kada tik reikės, kad palaikytumėte higieną ir išlaikytumėte žmogaus orumą.
- Kiekvieno valgio pabaigoje pasirūpinkite tinkama burnos higiena.

(Šaltinis: gauta iš Canva Pro)

Alternatīvūs maitinimo būdai: dirbtinė mityba

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Enterinis maitinimas

Enterinis maitinimas - tai metodas, skirtas maistinių medžiagų tiekimui tiesiai į virškinimo traktą su vamzdeliu arba ostomija.

Enteraliai maitinami asmenys paprastai turi tokią būklę ar sužalojimą, kurie jiems neleidžia maitintis reguliaria dieta per burną, tačiau jų virškinimo traktas vis dar gali funkcionuoti. Maitinimas per zondą leidžia jiems palaikyti visavertę dietą ir virškinamojo trakto veiklą.

Enterinis maitinimas gali sudaryti visą suvartojamų kalorijų kiekį arba gali būti naudojamas kaip papildomas maitinimo būdas.

Šaltinis: <https://pixabay.com>

- **Nazogastrinis (NG) vamzdelis** tai mažas specialus vamzdelis, kuris per nosį patenka į skrandį. Skystas maistas ir vaistai per vamzdelį leidžiami tiesiai į skrandį, taip žmogus gauna papildomų kalorijų.
- **Perkutaninė endoskopinė gastrostomija (PEG)** - tai procedūra, kurios metu lankstus maitinimo vamzdelis įvedamas per pilvo sienelę į skrandį. PEG leidžia maistą, skysčius ir (arba) vaistus leisti tiesiai į skrandį, aplenkiant burną ir stemplę.

Parenterinė mityba (PN)

Parenterinė mityba (PN) arba maitinimas į veną - tai būdas, kai maistinės medžiagos į organizmą patenka per veną.

Į tai įeina baltymai, angliavandeniai, riebalai, mineralai ir elektrolitai, vitaminai ir kiti mikroelementai, skirti pacientams, kurie negali valgyti ar pasisavinti pakankamai maisto per zondą ar burną, kad palaikytų gerą mitybos būklę.

Laiku gaunamas tinkamas maistas gali padėti kovoti su komplikacijomis ir būti svarbia paciento sveikimo dalimi.

Parenterinė mityba kartais vadinama visiška parenterine mityba (VPN).

Ji naudojama žmonėms, kurių virškinimo funkcija sutrikusi arba, dėl terapinių priežasčių, turi ilsėtis ilgiau nei 5-7 dienas.

Šaltinis: <https://pixabay.com>

Enterinio maitinimo vaizdo įrašas

<https://www.youtube.com/watch?v=bKEgSlSzEx0>

Parenterinio maitinimo vaizdo

irašas

<https://www.youtube.com/watch?v=yxDJLkg9aZk>

Maitinimo įranga ir pritaikyti įrankiai

Šaltinis: sukurta su Canva Pro

Naudojant pagalbinius produktus (įrankius, įrangą ar technines sistemas, kurios palengvina kasdienę veiklą žmonėms, turintiems tam tikrų sunkumų ar funkcinį apribojimą) ne tik palengvinamas maisto ruošimas, pateikimas, valgymas ar gėrimas, bet ir sudaromos sąlygos normalizuoti maitinimosi procesą, suteikiant asmeniui daugiau savarankiškumo.

Tai daro teigiamą poveikį socialinių santykių užmezgimui, didina kasdienį aktyvumą ir gerina jų gyvenimo kokybę, o kartu ir savivertę.

Stalo įrankiai

Lengvai suimami indai ir indai su padidintomis rankenomis

Dengtos iškiliosios rankenos padeda geriau suimti ir laikyti įrankius tiems, kurių suėmimo jėga yra ribota arba susilpnėjusi.

Šie neslystantys indai / įrankiai valgymo metu suteikia maksimalią kontrolę minimaliomis pastangomis.

Kampu pakreipti stalo įrankiai su formuojama rankena

Skirta žmonėms, kurių judesiai riboti dėl laikysenos ir kitų problemų. Formuojamas įrankis leidžia pritaikyti norimą kampą, kad palengvintų asmens maitinimosi procesą.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Stalo įrankiai

Stalo įrankiai su minkšta PVC danga

Pagaminti iš aliuminio, tačiau padengti maistiniu PVC, kad būtų minkštesni ir sumažintų nevalingo sukandimo kančias.

Plastikiniai stalo įrankiai

Jie pagaminti iš maistinio plastiko, todėl yra lengvesni ir minkštesni, o tai sumažina dantų žalojimą pakitus sąkandžiui. Tai yra lengvi įrankiai, gali būti įvairaus dizaino ir ekonomiškai prieinami.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Stalo įrankiai

Stalo įrankiai su rankena ir dirželiu.

Rankena turi lengvai reguliuojamą dirželį, pagamintą iš audinio, plastiko ar kitos medžiagos, kad būtų užtikrintas saugus naudojamo įrankio laikymas.

Specialūs stalo įrankiai

Skirtingų formų įrankiai, skirti konkrečių žmonių grupių poreikiams patenkinti: pasvirusio tipo peilis, Nelsono tipo šakutė, šakutė-šaukštas ir pan.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Puodeliai

Taurelė su išpjovimu nosiai "Nosey cup".

Šis dizainas su didele išpjova vienoje pusėje leidžia gerti nepakreipiant galvos. Puodelis su nosies išpjova padeda lengviau gerti tiems, kam sunku atlošti galvą ar ištiesti kaklą.

Puodelis su dviem rankenomis

Dėl dviejų rankenų puodelį galima lengvai laikyti, todėl padidėja saugumas keliant ir laikant puodelį. Puodelis taip pat turi platesnį pagrindą, kuris užtikrina stabilumą ir sumažina išsiliejimo riziką. Jį lengviau pasidėti, tai padeda išvengti apvirtimo.

Sumažina išsiliejimo riziką geriant iš jo.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Puodeliai

Puodelis su dviguba rankena ir snapeliu.

Panašus į ankstesnį puodelį, bet su dangteliu, kad apvirtus skystis visiškai neišsiliėtų. Jis turi snapelį su maždaug 4 mm skylute, pro kurią išteka skystis.

Dvigubos rankenos puodelis su snapeliu

Panašus į ankstesnį puodelį, bet su dangteliu, kad apvirtus skystis visiškai neišsiliėtų. Jis turi snapelį su paprastai maždaug 4 mm skylute, pro kurią išteka skystis.

"Medela" puodelis.

Mažos talpos graduotas puodelis pagamintas iš skaidraus plastiko, su išpjova išorėje. Naudojamas girdant kūdikius.

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Lėkštės

Lėkštės pagamintos iš patvaraus polikarbonato plastiko.

Pagamintos iš maistinio plastiko, kad būtų lengvos, paprastai valdomos ir atsparios smūgiams. Prie lėkštės šono galima pritvirtinti lėkštės apvadą, kad maistas neišsiliėtų, be to, jis leidžia naudotojui paimti maistą prie apvado viena ranka.

„Manoy“ nuožulni lėkštė

Ši nuožulni lėkštė, pagaminta iš plastiko, su aukšta nugarėle ir žema priekine dalimi, leidžia maistui slinkti į priekį, todėl jį daug lengviau pastebėti ir paimti.

Lėkštė su pertvaromis

Pagaminta iš plastiko. Joje yra skyriai, į kuriuos maistą galima suskirstyti. Kiekvienos (Šaltinis: CADIS Huesca) sekcijos forma leidžia lengvai semti, todėl maistą valgyti yra lengviau.

Neslidus kilimėlis

(Šaltinis: CADIS Huesca)

Neslystantys kilimėliai yra dedami po lėkštėmis, puodeliais, pjautymo lentomis ir kt. tam, kad būtų išvengta šių daiktų slydimo. Neslystantys kilimėliai yra labai paprasta įranga, kurią galima pritaikyti ir naudoti įvairiais būdais.

Kiti maitinimui pritaikyti indai

Rinkoje yra šimtai pagalbinių priemonių, palengvinančių bet kurį maitinimo procesą. Pirmiau aprašytos priemonės dažniausiai naudojamos asociacijose ar kitose įstaigose, kurios aptarnauja neįgalius ir (arba) priklausomus asmenis.

Vaistų vartojimas

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Farmakologinį gydymą, kaip ir maisto bei gėrimų vartojimą, reikia tinkamai pateikti į burną ir užtikrinti koordinuotą jų nurijimą.

Adaptuotos tekstūros vaistai yra nerekomenduojami, nes tai gali sutrikdyti jų veikimą, sukelti perdozavimą arba sumažinti jų poveikį. Visada rekomenduojama prieš teikiant vaistą ieškoti kitų jo pateikimo būdų.

Daugeliu atvejų dėl preparato nestabilumo, sunkumų randant veikliąją medžiagą ir kt. neįmanoma paruošti individualių vaistų, turinčių kitokias formas, todėl tokiais atvejais reikėtų perskaityti pakuotės lapelį arba paklausti vaistininko, kaip geriausiai jį pritaikyti.

Tinkamiausia medikamento forma parenkama atsižvelgiant į disfagijos tipą:

■ Disfagija skysčiams:

Vaistų pasirinkimas tablečių arba kapsulių pavidalu. Juos galima vartoti kartu su atitinkamos tekstūros sutirštintais skysčiais.

■ Disfagija skystam ir kietam maistui:

Rekomenduojamos pusiau kietos tekstūros, kurias, atsižvelgiant į asmens galimybes, galima duoti kartu su nedidele maisto dalimi arba ne.

(Šaltinis: <https://www.freepik.com>)

- **Imkitės atsargumo priemonių ir pasirinkite tinkamiausią vaisto formą.**
- Reikėtų vengti keisti jo tekstūrą. Jei to padaryti neįmanoma, išsiaiškinkite, ar įmanoma jį sutrinti nepakeitus.
- Rekomenduojamos pusiau kietos tekstūros priklausomai nuo asmens galimybių.
- Jas galima vartoti kartu su nedidele maisto dalimi arba ne. Vaistas turi būti įdėtas į pirmuosius maisto šaukštus.
- Nerekomenduojama maišyti su visu maisto turiniu, nes jis pakeičia skonį ir gali būti nevisiškai suvartotas, todėl sumažėja jo poveikis.
- Nerekomenduojama vartoti kartu su citrinų sultimis ar jogurtais, nes jie didina seilėtekį, todėl didėja aspiracijos rizika.
- Alternatyva vaistams, kurių negalima vartoti su maistu, yra želatinos ir tirštiklių vartojimas.
- Daug skysčių turinčius vaistus rekomenduojama pirmiausia praskiesti nedideliu kiekiu vandens (10-15 ml) ir tik tada pridėti tirštiklio.
- Vidurių laisvinamuosius vaistus rekomenduojama tirštinti naujos kartos tirštikliais su maistinėmis gumomis.
- Rektaliniam vartojimui vaistams žvakutėse ar klizmose galioja įprastos vartojimo procedūros.
- Dozuoti transderminiai pleistrai taip pat greitai absorbuojasi, todėl jų nerekomenduojama naudoti, jei yra odos problemų.

Tinkamiausia medikamento forma parenkama atsižvelgiant į disfagijos tipą:

■ Disfagija kietam maistui. Galimybės:

- **Skystos formos:** geriamieji tirpalai, sirupai, lašai, maišeliai su tirpstančia medžiaga, o kai kuriais atvejais - injekciniai preparatai, kuriuos galima vartoti per burną.
- **Šnypščiosios tabletės:** jas reikia ištirpinti nedideliame vandens kiekyje (maždaug 20 ml). Būtina palaukti, kol putojanti medžiaga visiškai ištirps, nes ji gali dirginti ir sukelti kosulį, o tai kelia ryjant.
- **Orodisperguojamosios tabletės:** vadinamos "Flas, Liotabs arba disperguojamosios". Jos ištirpsta sąlyčio su seilėmis metu ir joms ištirpinti nereikia išorinių skysčių.
- **Po liežuvio vartojamos tabletės:** jų negalima nuryti, o reikia leisti ištirpti po liežuvio.

Šaltinis: Sukurta su Canva Pro

Nesutrinami vaistai

Ne visos tabletės gali būti susmulkintos be pakeitimų. Apskritai smulkinti reikėtų tik nedengtas tabletes, ir atidaryti tik nedengtas kietąsias želatinos kapsules.

Susmulkintą arba atidarytą vaisto formą reikia sumaišyti su nedideliu kiekiu minkšto maisto arba gelinto vandens ir nedelsiant suvartoti.

Kapsulės sudarytos taip, kad želatinos kapsulė palengvintų rijimą ir paslėptų nemalonų vaisto, įskaitant vidurius laisvinančias medžiagas, skonį.

Šaltinis: Sukurta su Canva Pro

Nesutrinami vaistai

Modifikuoto atpalaidavimo vaistų formos

Tai preparatai, kurių veikliosios (-ųjų) medžiagos (-ų) išsiskyrimo greitis ir (arba) vieta skiriasi nuo tuo pačiu būdu vartojamos nedelsiant atpalaiduojančios vaisto formos. Modifikuoto atpalaidavimo vaisto formos, kurioms taikomos šios gairės, apima per burną, į raumenis, po oda vartojamas modifikuoto atpalaidavimo ir transdermines vaisto formas.

1. Prailginto atpalaidavimo vaistų formos: prailginto atpalaidavimo vaistų formos - tai modifikuoto atpalaidavimo vaistų formos, pasižyminčios ilgesniu atpalaidavimu, palyginti su nedelsiant atpalaiduojama vaistų forma, vartojama tuo pačiu būdu.

2. Uždelsto atpalaidavimo vaisto forma: veikliosios medžiagos išsiskyrimas iš tokių modifikuoto atpalaidavimo dozių formų atidedamas tam tikram laikui po dozės suleidimo ar panaudojimo. Vėlesnis atpalaidavimas yra panašus į nedelsiamo atpalaidavimo vaisto formos atpalaidavimą.

Nesutrinami vaistai

3. Daugiafazio atpalaidavimo vaistų formos:

- **Dvifazis atpalaidavimas:** pirmoji vaisto atpalaidavimo fazė yra greitai atpalaiduojama dozės dalis, užtikrinanti terapinį vaisto kiekį iš karto po vaisto davimo. Antroji prailginto atpalaidavimo fazė yra dozės dalis, skirta veiksmingam terapiniam vaisto lygiui palaikyti ilgesniam periodui.
- **Pulsuojantis atpalaidavimas:** Pulsuojančio vaisto atpalaidavimo tikslas - tam tikrais laiko intervalais atpalaiduoti dalį vaisto.

4. Kelių vienetų: vaistai sudaryti iš atskirų dalių - granulių ar draže, kurių kiekviename yra pagalbinių medžiagų, kontroliuojančių išsiskyrimą, pvz., želatinos kapsulėje arba suspaustoje tabletėje.

5. Vieno vieneto: vienadozės vaisto formos, sudarytos tik iš vieno vieneto, pvz., osmotinės tabletės.

Šaltinis: Sukurta su Canva Pro

Nesutrinami vaistai

6. Į raumenis ir po oda leidžiami lėtai atpalaiduojami (depot) preparatai:

Depot injekcijos paprastai yra po oda arba į raumenis leidžiamas preparatas, kurio veiklioji medžiaga išsiskiria palaipsniui per tam tikrą laiką.

Poodiniams depo preparatams priskiriami implantai.

7. Transderminės vaistų tiekimo sistemos (TVTS): TVTS arba transderminis pleistras yra lankstus įvairaus dydžio farmacinis preparatas, kurio sudėtyje yra viena ar daugiau veikliųjų medžiagų, dedamų ant nepažeistos odos, kad būtų prieinami sisteminiu būdu.

Turėkite omenyje

Dažniausiai vaistai skiriami per pietus ir (arba) vakarienę, todėl svarbu žinoti:

- Kai vaistą būtina susmulkinti, galutinis produktas turi būti homogeniškas. Be to, reiktų vengti naudoti šaukštus ir grūstuvus arba juos kruopščiai išvalyti po kiekvieno trinimo.
- Vaistai, maistas ir gėrimai gali sukelti aspiraciją, kuri gali sukelti užspringimą, kvėpavimo takų infekcijas ir net širdies ir kvėpavimo takų ar kitus sutrikimus.
- Vaistus pateikti su pirmuoju pilnu šaukštu maisto ar gėrimo, kad jie būtų suvalgyti visi ir nesukeltų keisto ar nemalonaus skonio.
- Nenaudokite citrusinių vaisių sulčių ar jogurto kartu su vaistu, nes tai padidina seilėtekį ir aspiracijos riziką.
- Vaistams, kurių negalima vartoti su maistu, naudokite želatiną, tirštiklius ar krakmolą.

Šaltinis: Sukurta su Canva Pro

Turėkite omenyje

Dažniausiai vaistai skiriami per pietus ir (arba) vakarienę, todėl svarbu žinoti:

- Labai skystus vaistus reikia skiesti nedideliu kiekiu vandens (10-15 ml), po to įpilti tirštiklio, kol gaunama tinkama tekstūra.
- Raminamieji vaistai gali sutirštinti seiles ir apsunkinti rijimą.
- Vidurius laisvinantys vaistai gali būti vartojami ištirpinti vandenyje ir su naujos kartos tirštikliais.
- Rektalinis ir transderminis būdai yra tinkami skirti vaistus tokius kaip žvakutės ar klizmos. Rektalinė absorbcija yra gera, nes šioje srityje gausu kraujagyslių.
- Transderminiai pleistrai taip pat greitai absorbuojami. Jų nerekomenduojama naudoti esant odos problemų.

Todėl disfagija sergantys žmonės turėtų vengti bet kokio vaisto, kuris nėra būtinas, o kai būtinas, pasirinkti tinkamą formą. Be to, reikėtų apsvarstyti geriamojo tirpalo, rektalinio ar transderminio vartojimo galimybę.

Pratimas

**Kokių vaistų galėtumėte
duoti asmeniui, kuriam
skysčių disfagija?**

(Šaltinis: <https://www.freepik.com>)

Burnos priežiūra

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

■ Kodėl svarbi burnos priežiūra?

- Burnos ertmės priežiūra yra labai svarbi kiekvienam žmogui, kad dantys ir burna būtų švarūs ir sveiki. Tačiau žmonėms, turintiems disfagiją (kramtymo ir rijimo sunkumų), kyla didesnė rizika, kad burnos higiena ir sveikata bus prasta.
- Taip yra todėl, kad jiems kyla pavojus, jog maistas ir gėrimai susikaups burnoje, o ryjant maistas, gėrimai ir seilės pateks į plaučius (aspiracija).
- Įkvėpus kenksmingų bakterijų, kurios atsiranda nešvarioje burnoje, gali kilti gyvybei pavojingų kvėpavimo sutrikimų ir krūtinės ląstos infekcija, vadinamų aspiracine pneumonija.

(Šaltinis: <https://www.freepik.com>)

Kaip dažnai reikia prižiūrėti burnos ertmę?

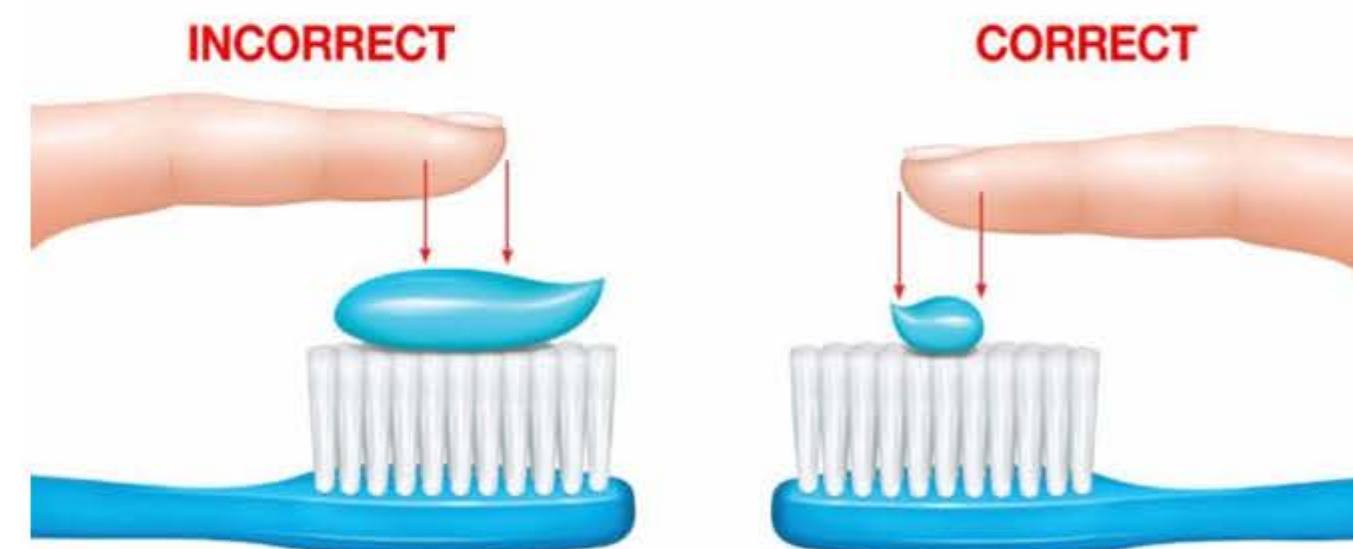
- Burnos priežiūra turėtų būti atliekama **bent du kartus per dieną** - ryte ir vakare, tačiau žmonėms, sergantiems disfagija, gali prireikti papildomos burnos priežiūros prieš ir po valgio.
- Taip siekiama sumažinti riziką, kad jie įkvėps kenksmingų bakterijų ir bet kokio burnoje susikaupusio skysčio.
- Taip pat svarbu po valgio iš dantų ir burnos pašalinti maisto likučius, kurie gali kelti pavojų užspringti.
- Be to, liekanos sudaro palankią terpę daugintis bakterijoms ir susidaryti apnašoms, kurios sukelia dantų ir dantenų ligas.

Kas turėtų atlikti burnos priežiūrą?

- Kai tik įmanoma, asmuo turėtų būti skatinamas pats valyti dantis. Tai gali būti sudėtinga žmonėms, kuriems sunku laikyti dantų šepetėlį.
- Yra dantų šepetėlių su didelėmis rankenomis ir kampu pasuktomis galvutėmis, kad juos būtų lengviau naudoti.
- Taip pat gali prireikti specialių rankenų ir kitų pritaikymų, kuriuos galima pritvirtinti prie rankinių dantų šepetėlių, kad juos būtų lengviau laikyti. Elektriniai dantų šepetėliai su svyruojančiomis galvutėmis labai efektyviai valo dantis, naudotojui atliekant nedaug judesių, tačiau šepetėlį reikia teisingai laikyti.

- **Kokius produktus reikėtų naudoti?**

- **sausą** mažos galvutės dantų šepetėlį su minkštais arba vidutiniais šereliais;
- nedidelį **žirnio dydžio** kiekį dantų **pastos** ant sauso dantų šepetėlio.

(Šaltinis: pixabay.com)

- **Kaip atlikti burnos priežiūrą tiems, kuriems reikia pagalbos?**

Jei asmeniui reikia pagalbos atliekant burnos priežiūrą, turėtumėte:

- Atsistoti arba atsisėsti už jų, nes tai padeda palaikyti jų galvą, o jūsų rankos yra tinkamiausioje padėtyje valant dantis.
- Šiek tiek palenkite žmogaus galvą į priekį, kad sumažintumėte riziką, jog jis įkvėps dantų pastos ar nuo dantų nuvalytų likučių
- Jei žmogus negali sėdėti tiesiai, paguldykite jį ant šono, galvą padėję ant rankšluosčiu uždengtos pagalvės.
- Dantų šepetėlio nešlapinkite, kad putojimas būtų kuo mažesnis.

- **Kas jei asmuo nemaitinamas per burną (NB)?**
- Kai kurie žmonės, sergantys sunkia disfagija, negali būti maitinami per burną ir yra maitinami per maitinimo vamzdelį. Svarbu, kad jų dantys ir burna būtų švarūs ir sveiki.
- Kartais NB sergantiems žmonėms greičiau susidaro akmenys, kuriuos gali būti sunku pašalinti. Geras dantų valymas padės to išvengti.
- Jiems gali išsivystyti nenoras arba "sensorinis jautrumas" burnos priežiūrai. To galima išvengti labai palaipsniui didinant reguliarią burnos priežiūrą minkštu dantų šepetėliu ir švelnia arba nearomatizuota dantų pasta.
- Žmonėms, kuriems su NB, dažnai džiūsta burna.

▪ **Ką daryti, jei žmogus kenčia nuo burnos džiūvimo?**

- Burnos ertmės priežiūra ypač svarbi asmenims, kenčiantiems nuo burnos sausumo, nes jiems kyla didesnė dantų ėduonies ir dantenų ligų rizika. Burnos džiūvimas yra labai nemalonus ir apsunkina kramtymą bei rijimą.
- Jei asmuo gali, jį reikėtų skatinti dažnai gurkšnoti vandenį. Taip pat yra nemažai seilių pakaitalų - gelių ir purškiklių, skirtų suteikti drėgmės ir komforto.

- **Ką daryti, jei asmuo nešioja dantų protezus?**

- Burnos priežiūra naktį ir skalavimas po valgio yra labai svarbūs, kad pašalintumėte visus likučius. Žmonių, neturinčių natūralių dantų, burnos paviršius reikia valyti, kad burna būtų sveika ir būtų skatinamas seilių tekėjimas.
- Dantų protezus reikia išimti naktį, kad dantenos pailsėtų. Juos reikėtų valyti du kartus per dieną, o ryte dantų šepetėliu arba protezų šepetėliu reikia nuvalyti dantų apnašas ir likučius.
- Dantų protezus galima valyti šiltu muiluotu vandeniu; įsisenėjusias dėmes padės pašalinti protezų valiklis. Įsitikinkite, kad dantų protezus valote virš vandeniu pripildytos kriauklės, jei netyčia juos numestumėte. Kai protezai nelaikomi burnoje, juos reikėtų palikti mirkti šaltame vandenyje, kad jie nesideformuotų ir nesutrūkinėtų.

Disfagijos sunkumo laipsnis ir rekomendacijos

Dysphagia severity*	Explanation and SLP interventions	Oral hygiene recommendations
1. Minimal dysphagia	Slight deviance from normal swallow on videofluoroscopy Patient reports change in sensation during swallow No change in diet	Normal oral hygiene – i.e., twice daily toothbrushing with fluoridated toothpaste
2. Mild dysphagia	Dysphagia managed by specific swallow techniques Slightly modified diet	Toothbrushing: with high fluoride or low foaming toothpaste Interdental cleaning: flossing, interdental brushes Frequency: at least twice daily
3. Mild-moderate dysphagia	Potential for aspiration exists Diminished by specific swallow techniques and modified diet Eating time significantly increased Supplemental nutrition may be indicated	
4. Moderate dysphagia	Significant potential for aspiration Trace aspiration of one or more consistencies on videofluoroscopy Specific techniques implemented to minimise aspiration Supervision during mealtimes May require supplemental nutrition orally or via feeding tube	Toothbrushing: with high fluoride or low foaming toothpaste Frequency: after each meal If unable to tolerate foaming of toothpaste, follow measures for severe dysphagia
5. Moderately severe dysphagia	Aspirates 5–10% on one or more consistencies Cough reflex absent or non-protective Alternative mode of feeding required, nil by mouth may be indicated	Toothbrushing: dry/damp, no toothpaste Topical application of fluoride product with swabbing to remove excess Frequency: at 1–2 times daily
6. Severe dysphagia	More than 10% aspiration for all consistencies Nil by mouth recommended	

*Dysphagia severity ratings based on classification developed by Waxman et al. (1990)

INDEED: "Innovative tools for diets oriented to education and health improvement in dysphagia condition"

Project N:2020-1-ES01-KA204-083288

Šaltinis Lim M. Basic oral care for patients with dysphagia - A Special Needs Dentistry perspective. JCPSP. 2018; 20(3):142-9.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Veiklos lentelė

Užsiėmimas trunka 60 minučių.

Šio modulio tikslas - išmokyti apie slaugos ir maitinimo metodus, įrangą, pacientų vaistų vartojimą.

Šis modulis apima pagrindines medicinos žinias, tipus ir adaptacijos patarimus.

Šiai veiklai atlikti reikia skaitmeninio prietaiso.

Nuotolinė veikla.

Šio užsiėmimo refleksija

Ką šiandien sužinojote?

Ko šiandien išmokote?

Kas toliau? Kaip pritaikysite tai, ko išmokote?

Atgalinis ryšys

Kiek žvaigždučių (nuo 1 iki 5) skirtumėte šiam seminarui?

Kokius pagrindinius pakeitimus rekomenduotumėte atlikti?

Kas Jums labiausiai patiko?

Kas nepatiko?

Plačiau skaitykite

- Cortés AC. Comer diferente, comer bien: recetas seguras para chuparse los dedos. Recetario de alimentos texturizados. CADIS Huesca. 2020:1:1-223.
- Guideline on the pharmacokinetic and clinical evaluation of modified release dosage forms (EMA/CPMP/EWP/280/96 Rev1). 2014. Available at: https://www.ema.europa.eu/en/documents/scientific-guideline/guideline-pharmacokinetic-clinical-evaluation-modified-release-dosage-forms_en.pdf
- Lim M. Basic oral care for patients with dysphagia - A Special Needs Dentistry perspective. JCPSLP. 2018; 20(3):142-9.
- Clinical Guidelines (Nursing) for enteral feeding and medication administration. Available at: [https://www.rch.org.au/rchcpg/hospital_clinical_guideline_index/Enteral feeding and medication administration/](https://www.rch.org.au/rchcpg/hospital_clinical_guideline_index/Enteral_feeding_and_medication_administration/)
- Enteral Feeding: How It Works and When It's Used. Available at: <https://www.healthline.com/health/enteral-feeding#procedure>
- What Is Parenteral Nutrition?. Available at: [https://www.nutritioncare.org/About Clinical Nutrition/What is Parenteral Nutrition/](https://www.nutritioncare.org/About_Clinical_Nutrition/What_is_Parenteral_Nutrition/)

INDEED partneriai:

<https://indeed-project.org/>

INDEED: “Innovative tools for diets oriented to education and health improvement in dysphagia condition” - Project N: 2020-1-ES01-KA204-083288

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union